

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

* М. В. Афанасьєв

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК І ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА

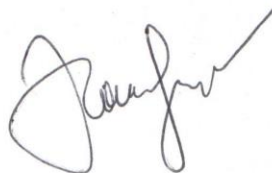
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма «Банківська справа»

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Завідувач кафедри банківської справи
і фінансових послуг

Колодізєв О.М.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри банківської справи і фінансових послуг.
Протокол № 2 від 12.09.2019 р.

Розробник:

Рац О.М., к.е.н., доц. кафедри банківської справи і фінансових послуг.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

В умовах трансформаційної економіки грошово-кредитні системи набувають особливої ваги в суспільному житті. Грошово-кредитні відносини, фінансово-кредитні інститути істотно впливають на економічні та соціальні процеси у країні. Грошово-кредитна система забезпечує ринкову систему механізмами та інструментами реалізації її здатності до саморегулювання, надає державі можливість ефективно впливати на економіку. В ринкових умовах із грошово-кредитною системою зіштовхуються підприємства й великі господарські структури, виконавчі та законодавчі органи влади і, звичайно, власне працівники банківської сфери та сфери фінансів.

Національний банк України виступає головним органом державного регулювання макроекономічних процесів за допомогою грошово-кредитних методів, від імені держави він координує діяльність банківської системи в цілому, бере активну участь у становленні нових економічних відносин.

За сучасних умов діяльність центрального банку має вирішальний вплив на стабільність грошової одиниці, надійність банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, що загалом визначає ефективність функціонування всієї економіки країни. У процесі вивчення дисципліни "Центральний банк і грошово-кредитна система" студенти повинні отримати чітке уявлення про особливості розвитку та функціонування грошово-кредитних систем країн із розвинутою ринковою економікою, а також статус, форми організації і функції центрального банку, зміст грошово-кредитної політики центрального банку, її місце та роль у системі державного регулювання економіки.

Навчальна дисципліна «Центральний банк і грошово-кредитна система» є вибірковою та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Мета навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни "Центральний банк і грошово-кредитна система" є формування знань і навичок стосовно функціонування грошово-кредитних систем зарубіжних країн, а також у галузі монетарної політики та діяльності центрального банку, його ролі і місця в проведенні грошово-кредитної політики, забезпечення стійкості національної валюти, стабільності банківської системи, оптимальної організації платіжної системи і динамічного розвитку економіки в умовах ринкових відносин.

Основними завданнями вивчення даної дисципліни є:

вивчення змісту завдань і функцій центрального банку, його операцій та інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою яких центральний банк регулює грошовий ринок;

оволодіння навичками самостійно аналізувати стан банківської системи і грошового ринку, вирішувати питання, що стосуються взаємовідносин між центральним банком і банками другого рівня, між центральним банком і урядом у різних країнах.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діяльність Національного банку України, його основні функції та повноваження, а також фінансові інструменти, за допомогою яких регулюється грошово-кредитна політика.

Курс	3	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	26
	семінарські, практичні	18
	лабораторні	16
Самостійна робота		60
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макро і мікроекономіка	Банківські операції
Економіка України	Аналіз банківської діяльності
Гроші і кредит	Безпека банківського бізнесу
Фінанси	Статистика банківських процесів

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здійснювати дослідження функціонування грошово-кредитних систем різних країн	Обирати методи регулювання та визначати доцільність використання інструментів центрального банку щодо управління попитом і пропозицією грошей в економіці за певних умов
	Досліджувати структуру валютного ринку, економічну сутність і структуру платіжного балансу, золотовалютних резервів у процесі активізації механізму валютного регулювання
	Уміти проводити аналіз показників обсягу та структури грошової маси в країні, будувати часові осі розвитку банківської системи США, Японії, Франції, Великобританії, аналізувати сектори грошового ринку та роботу суб'єктів, які на них діють
Здійснювати обґрунтування та аналіз функцій та операцій НБУ	Уміти проводити аналіз показників обсягу та структури грошової маси в країні; будувати часові осі розвитку банківської системи країн із перехідною економікою та тих, що розвиваються, аналізувати сектори грошового ринку та роботу суб'єктів, які на них діють
	Досліджувати особливості організації банківської системи центральних банків світу, характеризувати правові основи діяльності НБУ, його функції, організаційну та функціональну структури, аналізувати функції та операції центрального банку

	<p>Вміти визначати джерела надходження готівки та напрями її видачі; вміти розраховувати надходження коштів каси банків готівкою; вміти складати прогноз касових оборотів НБУ</p>
	<p>Класифікувати типи грошово-кредитної політики за різними класифікаційними ознаками, досліджувати особливості впровадження рестрикційної, експансіоністської та вибіркової грошово-кредитної політики</p>
	<p>Аналізувати окремі інструменти грошово-кредитної політики центральних банків різних країн, вміти визначати вплив політики обов'язкового резервування, політики відкритого ринку, облікової політики НБУ на обсяг грошової маси в обігу</p>
	<p>Вміти досліджувати функції центральних і територіальних розрахункових палат НБУ під час проведення міжбанківських розрахунків, технологію міжбанківських розрахунків у системі електронних платежів НБУ</p>
	<p>Вміти визначати вплив регулятивної функції НБУ на методи управління комерційними банками, досліджувати організацію роботи НБУ з проблемними банками, розраховувати економічні нормативи регулювання діяльності банків, розраховувати розмір штрафів за невиконання економічних нормативів</p>
	<p>Вміти аналізувати умови залучення коштів на фінансування державних витрат, аналізувати характер взаємодії учасників ринку облігацій внутрішньої державної позики, вміти визначати стратегію держави щодо управління зовнішнім та внутрішнім боргом в Україні та роль НБУ у її реалізації</p>
	<p>Вміти класифікувати методи валютного регулювання, вміти аналізувати методи та політику регулювання НБУ поточних валютних операцій та операцій, що пов'язані із рухом капіталу, вміти визначати валютну позицію банку та ліміти, що її регулюють</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи функціонування грошово-кредитних систем різних країн

Тема 1. Суть і основні етапи еволюції грошових і кредитних систем країн із розвинутою ринковою економікою. Поняття кредитної системи країни

1.1. Сутність грошово-кредитної системи, поняття і основні елементи грошової системи.

Сутність грошово-кредитних відносин. Основні поняття та структура грошової системи. Функція забезпечення існування держави, розподільна і контрольна функції.

1.2. Типи грошових систем.

Становлення грошової системи. Типи грошових систем. Характеристики металевих грошових систем: біметалізму і монометалізму. Загальні закономірності формування грошових і кредитних систем у період становлення капіталізму.

1.3. Грошові реформи та їх види.

Необхідність здійснення грошових реформ, їх види. Сутність методів проведення грошових реформ. Країни з економікою ринкового типу.

Особливості грошово-кредитного і фінансового регулювання в країнах із ринковою економікою. Основні критерії вибору конкретних методів регулювання.

1.4. Структура сучасної кредитної системи.

Поняття та структура кредитної системи, види кредитних установ. Поняття кредитного механізму країни. Концентрація й централізація банківського капіталу, відкриті та закриті форми, банківські монополії та їх форми, транснаціональні банки. Конкуренція в банківській сфері. Універсалізація й інтернаціоналізація банківської діяльності. Моделі взаємозв'язку банків із промисловістю та структура фінансового ринку.

1.5. Державне регулювання діяльності фінансово-кредитних установ.

Основні функції кредитно-фінансових установ в економіці. Необхідність та методи державного регулювання грошово-кредитних відносин. Інструменти Центрального банку (ЦБ) щодо управління попитом і пропозицією грошей в економіці: облікова політика; політика рефінансування; система часткових резервів; операції на відкритому ринку; управління золотовалютними резервами; прямий вплив на кредит. Види монетарної політики центральних банків: таргетування валютного режиму; таргетування грошової маси; таргетування рівня інфляції; таргетування прихованого показника.

Тема 2. Еволюція валютних систем

2.1. Система золотого стандарту.

Визначальні ознаки функціонування системи золотого стандарту, її переваги і недоліки. Інституційні основи функціонування золотого стандарту. Золотий стандарт і сталість грошово-кредитних систем. Перехід від металевих до паперових грошових систем під час Першої світової війни. Світова економічна криза 1923 – 1933 рр., її особливості й наслідки для кредитних систем. Закономірності розвитку грошових і кредитних систем у післявоєнні роки. Вплив економічних законів на характер і розвиток фінансових відносин.

2.2. Бреттон-Вудська валютна система.

Мета укладення та зміст Бреттон-Вудської угоди. Основні положення Бреттон-Вудської валютної системи. Модель визначення валютного курсу та режим функціонування фіксованих валютних курсів.

2.3. Ямайська валютна система.

Передумови укладення Кінгстонської угоди й утворення Ямайської валютної системи. Визначальні принципи Ямайської валютної системи.

2.4. Європейська валютна система.

Етапи становлення Європейської валютної системи (ЄВС). Основні положення Римської та Маастрихтської угод. Створення Європейського центрального банку й впровадження загальноєвропейської грошової одиниці. Можливості територіального розширення Європейського валютного союзу.

2.5. Діяльність міжнародних валютно-кредитних організацій.

Діяльність міжнародних валютно-кредитних організацій, порядок формування статутного капіталу, розподіл голосів, функції та операції. Характеристика Банку міжнародних розрахунків. Основні аспекти функціонування Міжнародного валютного фонду. Міжнародний банк реконструкції та розвитку, його роль та місце в системі валютно-кредитних закладів. Діяльність валютно-кредитних закладів Західної Європи. Напрями діяльності регіональних банків розвитку.

Тема 3. Грошова і кредитна системи США

3.1. Система грошового обігу до XIX століття. Крах золотого стандарту в 1933 р. і подальші зміни в грошовій системі країни.

Становлення грошової системи США. Грошовий обіг в умовах до-монополістичного капіталізму. Особливості грошової системи США в роки Першої світової війни та в післявоєнні роки. Характеристика банкотної емісії національних банків та її реорганізація. Умови збереження золотого стандарту після закінчення війни в колишній монетній формі. Девальвація долара в 1934 р., мета її проведення та особливості. Прийняття законів про золотий резерв і про срібло. Криза кредитної системи США.

3.2. Інфляція в роки другої світової війни і в післявоєнний час.

Інфляційне зростання грошової маси внаслідок бюджетного дефіциту після Першої та Другої світових війн. Інші причини післявоєнних інфляцій.

3.3. Долар у ролі резервної валюти і його криза.

Закріплення економічної і валютної позиції долара в капіталістичному світі. Становлення золотодоларового стандарту. Зменшення торговельної активності США внаслідок відтворення зруйнованою війною економіки країн Західної Європи та Японії. Зростання доларової заборгованості та скорочення золотих запасів США, проведення неодноразових девальвацій долара. Крах міжнародної Бреттон-Вудської валютної системи. Сучасна роль долара у міжнародних розрахунках.

3.4. Характеристика функціонування ФРС.

Етапи формування кредитної системи США. Недоліки закону 1863 р. про створення національної банківської системи. Особливості розвитку кредитної системи до 1913 р. та подальші зміни. Функції, операції, організаційна структура Федеральної резервної системи.

3.5. Особливості функціонування комерційних банків США.

Комерційні банки. Приховані форми концентрації, особливості їх організації та операцій. Зміни в діяльності комерційних банків, що були внесені банківськими законами.

3.6. Діяльність спеціалізованих фінансово-кредитних установ.

Історичні аспекти становлення парабанківського сектору в США. Розвиток державного кредитного сектору. Основні групи, на які поділяються спеціальні кредитні та кредитно-фінансові установи.

Тема 4. Грошова і кредитна системи Великобританії

4.1. Перехід до золотого монометалізму і його крах в роки Першої світової війни.

Умови становлення золотого стандарту та його відтворення після війни. Проведення активної політики валютної інтервенції Великобританії. Знецінення фунта стерлінгів на внутрішньому ринку за умови незмінності курсу щодо долара.

4.2. Грошовий обіг у XX ст. Стерлінгова зона.

Заходи проведення дефляційної політики уряду Великобританії. Введення золотозлиткового стандарту. Економічні наслідки зниження курсу фунту стерлінгів із переходом до паперово-грошової системи. Інфляційне знецінення фунту стерлінгів і валютні обмеження у роки Другої світової війни. Функціонування стерлінгового блоку.

4.3. Розвиток банківської системи Великобританії.

Банк Англії, його утворення, функції та операції. Політика Центрального банку щодо організації грошового обігу в країні. Банківські закони 1844 р. і 1946 р. Формування банків "великої четвірки". Історія виникнення комерційних банків.

Зміни пріоритетів монетарної політики банку Великобританії в період становлення ЄВС.

4.4. Небанківські спеціальні кредитно-фінансові інститути.

Особливості становлення та розвитку кредитної системи Великобританії. Функціонування акцептних банків і облікових компаній. Кредитні установи та установи споживчого кредиту у Великобританії.

Тема 5. Грошова і кредитна системи Японії

5.1. Еволюція грошово-кредитної системи.

Генезис грошової системи Японії. Особливості розвитку грошової системи та грошового обігу до Другої світової війни. Інфляція в період Другої світової війни. Особливості відбудовного періоду. Гіперінфляція. Курс на розвиток виробництва. Перетворення ієни в регіональну резервну валюту.

5.2. Особливості діяльності банку Японії та напрями реалізації грошово-кредитної політики.

Банк Японії, управлінська структура, функції та операції. Становлення та розвиток кредитної системи Японії. Особливості розвитку кредитної системи Японії до Другої світової війни та після неї.

5.3. Основні фінансово-кредитні установи та сутність їх функціонування.

Комерційні банки, особливості їх організації й операцій. Структура банківської системи Японії. Спеціальні кредитно-фінансові установи. Розростання фондового ринку. Перегляд адміністративного регулювання. Формування ринку цінних паперів уряду і операції на ринку короткострокового капіталу.

Змістовий модуль 2. Центральний банк: основи його діяльності та регулювання грошового обігу

Тема 6. Статус та основні напрями діяльності центральних банків

6.1. Виникнення емісійних банків.

Причини і шляхи створення центральних емісійних банків. Організаційно-правові основи центральних банків провідних країн світу. Поява міждержавних центральних банків. Європейська система центральних банків.

6.2. Функції центральних банків держави.

Розмежування понять завдання та функції центрального банку. Зміст функцій центральних банків розвинутих країн. Відображення діяльності центрального банку в балансі.

6.3. Політична й економічна незалежність центрального банку. Фактори оцінювання незалежності центральних банків.

Поняття політичної й економічної незалежності центрального банку. Основні фактори, що визначають незалежність центрального банку.

6.4. Створення Національного банку України та його статус.

Особливості становлення Національного банку України (НБУ) як центрального банку. Основні принципи організації системи Національного банку. Етапи розвитку головного банку держави.

6.5. Функції Національного банку України.

Об'єктивна обумовленість та економічна доцільність упровадження принципів і функцій НБУ. Значення емісія як монопольної функції центрального банку. Заходи впливу НБУ щодо порушників чинного законодавства.

6.6. Організаційна та функціональна структура управління Національним банком України.

Органи управління і структура НБУ (функціональна та регіональна). Склад центрального апарату НБУ. Особливості формування Ради НБУ. Фінансове забезпечення діяльності НБУ.

Тема 7. Емісія банкнот і регулювання готівкового грошового обігу

7.1. Емісія банкнот та роль НБУ в організації готівкового обігу.

Монопольне право центрального банку на емісію банкнот і монет. Забезпечення банкнот. Місце готівки в платіжних системах. Емісія єдиної європейської грошової одиниці – євро. Особливості платіжної системи та грошової маси в Україні.

7.2. Повноваження НБУ при прогнозуванні наявного обороту.

Національний банк – емісійний банк України. Роль НБУ в регулюванні готівкового грошового обігу. Переваги обігу депозитних грошей порівняно з обігом готівки. Аналіз стану готівкового грошового обігу, показники та методичні підходи. Розвиток обігу електронних грошей.

7.3. Прогнозування касових обігів банків.

Організація грошового обігу в позабанківській системі. Регулювання готівкового обігу в установах банків. Касове обслуговування комерційних банків.

7.4. Емісійно-касова робота установ Національного банку України.

Організація емісійно-касової роботи в установах НБУ. Організація перевезення грошей. Прогнозування грошової емісії та потреби в готівці.

Тема 8. Грошово-кредитна політика. Інструменти грошово-кредитної політики

8.1. Мета й особливості грошово-кредитної політики.

Зміст грошово-кредитної політики (ГКП) центрального банку, її місце та роль у державному регулюванні економіки. Визначення стратегії і тактики грошово-кредитної політики.

Цілі грошово-кредитної політики: стратегічні, проміжні та оперативні. Вплив центрального банку на грошову пропозицію через грошову базу та грошовий мультиплікатор. Взаємозв'язок грошово-кредитної політики з податковою, бюджетною, валютною політикою.

8.2. Типи грошово-кредитної політики.

Класифікаційні ознаки грошово-кредитної політики та її типи за ступенем обсягу, за можливістю здійснення, за кон'юктурою ринку. Особливості впровадження рестрикційної, експансіоністської та вибіркової її форм. Селективні інструменти грошово-кредитної політики НБУ в умовах перехідної економіки.

8.3. Класифікація інструментів грошово-кредитної політики.

Показники, на яких ґрунтується грошово-кредитна політика. Властивості, ознаки, сфери застосування грошово-кредитної політики згідно із законом України "Про НБУ". Приклади використання інструментарію ГКП в економічних процесах.

8.4. Обов'язкове резервування як інструмент грошово-кредитної політики.

Політика обов'язкових резервних вимог. Основні напрями та параметри використання резервних вимог. Розвиток політики обов'язкового резервування в Україні. Монетарний вплив та принципи встановлення дисконтної ставки центрального банку.

8.5. Операції центрального банку на відкритому ринку.

Сутність та необхідність операцій з купівлі-продажу цінних паперів центральним банком. Суб'єкти операцій НБУ на відкритому ринку. Класифікація операцій з цінними паперами центрального банку за різними ознаками. Тенденції розвитку операцій РЕПО в Україні.

8.6. Грошово-кредитна політика в сучасних умовах.

Цілі грошово-кредитної політики центральних банків провідних країн світу. Головні підходи до вибору інструментів ГКП у сучасній світовій практиці.

Тема 9. Рефінансування банків

9.1. Сутність і види кредитування НБУ діяльності банків.

Економічне значення кредитів Національного банку на макро- та мікрорівні. Класифікація кредитів рефінансування НБУ. Вимоги НБУ до банків під час здійснення рефінансування. Види забезпечення кредитів рефінансування.

9.2. Надання банкам кредитів "овернайт" через постійно діючу лінію рефінансування. Коротко- та середньострокове рефінансування банків.

Види кредиту "овернайт". Порядок надання кредиту "овернайт" через постійно діючу лінію рефінансування. Вимоги щодо отримання кредиту "овернайт". Кількісні та процентні кредитні тендери НБУ. Порядок їх проведення.

9.3. Рефінансування банків через надання стабілізаційного кредиту.

Умови надання стабілізаційного кредиту. Порядок видання та погашення стабілізаційного кредиту. Контроль за його поверненням.

9.4. Міжнародні кредитні операції. Досвід центральних банків зарубіжних країн з кредитування банків.

Функції НБУ в сфері обслуговування зовнішнього боргу держави. Співпраця НБУ з Міністерством фінансів та іншими урядовими структурами щодо управління зовнішнім боргом держави. Досвід застосування центральними банками зарубіжних країн функцій кредитора останньої інстанції.

Тема 10. Організація та регулювання платіжної системи

10.1. Сутність і класифікація міжбанківських розрахунків.

Кореспондентські відносини між банківськими установами. Порядок відкриття кореспондентських рахунків комерційних банків. Контроль за станом кореспондентських рахунків комерційних банків. Еволюція міжбанківських розрахунків в Україні.

10.2. Основи створення і функціонування платіжної системи в Україні.

Організація здійснення розрахунків через систему електронних платежів (СЕП) НБУ. Моделі міжбанківських розрахунків через консолідований коррахунок. Перспективи розвитку міжбанківських розрахунків в Україні.

Здійснення дебетових платежів між регіональними управліннями Національного банку. Нормативно-правова основа міжбанківських розрахунків.

10.3. Роль центральних і територіальних розрахункових палат НБУ в організації розрахунків між банками.

Головні суб'єкти, які виконують роботу в СЕП. Основні напрями розвитку даної системи та переваги в сучасній практиці банківського обслуговування.

Тема 11. Регулювання та нагляд за діяльністю банків

11.1. Необхідність та завдання банківського регулювання і нагляду.

Економічна сутність, необхідність і завдання регулювання та нагляду за банківською діяльністю. Повноваження банківських органів у цій галузі.

11.2. Порядок створення, реєстрація та ліцензування банків.

Особливості створення і реєстрації комерційних банків: необхідність законодавчого регулювання, головні суб'єкти та механізм документообігу на першому етапі регулювання створення нових банків. Вимоги до отримання ліцензій. Перелік операцій банків, які підлягають ліцензуванню.

11.3. Вплив регулятивної функції НБУ на методи управління банками другого рівня.

Основні напрями регулювання НБУ діяльності комерційних банків. Установлення НБУ економічних нормативів, що регламентують діяльність комерційних банків. Сутність, призначення та порядок розрахунків економічних нормативів. Система створення резервів на покриття банківських ризиків.

11.4. Сутність, форми і методи банківського нагляду.

Економічна сутність, необхідність і завдання регулювання банківської діяльності та нагляду. Повноваження регулятивно-наглядових банківських органів.

11.5. Вступний, попередній і поточний контроль за діяльністю банків.

Економічна сутність, необхідність і завдання регулювання банківської діяльності та нагляду. Повноваження регулятивно-наглядових банківських органів.

11.6. Організація роботи НБУ з проблемними банками.

Ознаки, притаманні проблемним банкам. Критерії проблемної діяльності. Режим фінансового оздоровлення банків. Реорганізація та ліквідація банку.

Тема 12. Центральний банк – банкір та фінансовий агент уряду

12.1. Обслуговування внутрішнього державного боргу.

Розвиток кредитних відносин НБУ з урядом. Центральний банк – фінансовий агент уряду з обслуговування внутрішнього державного боргу. Регулятивна і контрольна функція НБУ на ринку державних цінних паперів.

12.2. Обслуговування державного зовнішнього боргу.

Роль НБУ в процесі обслуговування зовнішнього боргу країни. Кредити, що отримує національний банк від міжнародних фінансово-кредитних організацій.

12.3. Касове виконання державного бюджету.

Розвиток системи касового виконання державного бюджету в Україні. Касове виконання державного бюджету через казначейську систему. Роль НБУ в здійсненні касового виконання державного бюджету.

Тема 13. Валютна політика. Валютне регулювання НБУ і контроль

13.1. Валютна політика як основа валютного регулювання і контролю.

Економічна сутність і необхідність валютного регулювання. Становлення системи валютного регулювання в Україні. Основні повноваження НБУ як головного органу валютного регулювання.

13.2. Становлення системи валютного регулювання в Україні.

Валютні обмеження. Регулювання НБУ поточних валютних операцій. Регулювання НБУ валютних операцій пов'язаних з рухом капіталу. Економічні нормативи НБУ, що регламентують відкриту валютну позицію комерційних банків.

13.3. Класифікація і характеристика методів валютного регулювання.

Класифікація і характеристика методів регулювання валютного курсу. Роль центральних банків на ринку золота. Валютний контроль: зміст і задачі. Повноваження НБУ у сфері валютного контролю.

Складання платіжного балансу країни, його зміст та використання в регулятивній діяльності НБУ. Форми побудови та основи аналізу платіжного балансу.

3. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про

порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних і лабораторних занять проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Залік охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Результат заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується – 60 балів) і проставляється у відповідній графі залікової "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше

балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями
(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семинарські заняття	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Тестування	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Тема 2	2 тиждень	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 3	3 тиждень	1	1	4	-	-	-	4	-	-	-	10
	Тема 4	4 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Тема 5	5 тиждень	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 6	6 тиждень	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	6
	Тема 8	7 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	10	-	11
	Тема 8	8 тиждень	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 9	9 тиждень	1	1	4	-	-	-	-	-	-	10	16
Змістовий модуль 2.	Тема 9	10 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Тема 10	11 тиждень	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	5
	Тема 10	12 тиждень	1	1		-	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 11	13 тиждень	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
	Тема 11	14 тиждень	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Тема 12	15 тиждень	-	-	4	-		10	-	-	10	-	24
	Тема 13	16 тиждень	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10	11
Залік			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього			13	9	24	-		10	4	-	20	20	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

4. Рекомендована література

Основна

1. Банківська система України [Текст] : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина та ін. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 187 с.
2. Коваленко В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / В. В. Коваленко. – Суми : Університетська книга, 2009. – 222 с.
3. Полтавська Є. О. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн : конспект лекцій / Є. О. Полтавська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 128 с.
4. Пуховкіна М. Ф. Центральний банк і грошово-кредитна політика / М. Ф. Пуховкіна, Т. П. Остапіншин, В. С. Білошапка. – К. : КНЕУ, 2010. – 313 с.
5. Холодна Ю. Є. Банківська система : навч. посіб. / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.
6. Холодна Ю. Є. Центральний банк і грошово-кредитна політика : конспект лекцій / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 130 с.

Додаткова

7. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 278 с.
8. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізев, О. В. Бойко, І. О. Губарева та ін. ; за заг. ред. д. е. н., доц. Колодізева О.М. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
9. Кузнецова С. А. Банківська система : у схемах і таблицях : навч. посіб. / С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2012. – 319 с.
10. Леончук І. Д. Операції центрального банку : навч. посіб. / І. Д. Леончук. – К. : Алерта, 2005. – 143 с.
11. Монетарна політика Національного банку України : сучасний стан та перспективи змін : монографія / за заг. ред. Стельмаха В. С. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
12. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика [Текст] : підручник / А. М. Мороз ; Київський національний економічний ун-т. – К. : КНЕУ, 2005. – 556 с.
13. Орлюк О. П. Банківська система України правові засади організації / О. П.

Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 239 с.

14. Розвиток банківської системи України : монографія / У. Я. Рудзевич, Я. В. Грудзевич, О. Б. Денис та ін. ; за заг. ред. Т. С. Смовженко, Р. А. Слав'юк. – К. : УБС НБУ, 2010. – 462 с.

15. Романишин В. О. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посіб. / В. О. Романишин, Ю. М. Уманців. – К. : Атіка, 2005. – 480 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

16. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.40&nobreak=1>.

17. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 04.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

18. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Інструкція № 379, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

19. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалена постановою Правління НБУ № 315 від 02.06.2009 р., із змінами, внесеними 30.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

20. Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : <http://aub.org.ua>.

21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

22. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.